

Sappirakon mucoccele

Sappirakon mucoccele (mucoccele eli limarakkula on limaa tai liman-kaltaista ainetta sisältävä rakkula) tarkoittaa musta-vihreän, sapesta täyttyneen limamaisen massan kerääntymistä sappirakon onteloon. Massa on puolikiinteää tai liikkumatonta. Jatkuva sappirakon mucoccelen lisääntyminen häiritsee sappirakon tyhjentymistä ja aiheuttaa sappirakon laajentumisen ja kipuoireilua. Pahimmillaan mucoccele voi johtaa sappirakon seinämän kuolioitumiseen, jonka seurauksena sappirakko saattaa revetä aiheuttaen vatsakalvontulehduksen. Vatsakalvontulehduksen ainoa hoito on leikkaus ja siinä potilaan ennuste on aina epäsuotuisa.

Sappirakon mucoccele on todettu koirissa, freteissä ja ihmisissä. Koirilla se on yleisin keski-ikäisillä ja vanhoilla shetlanninlammaskoirilla, cockerspanieleilla ja kääpiösnautsereilla sukupuolesta riippumatta. Sappirakon mucocelen aiheuttaja on edelleen epäselvä Shetlanninlammaskoirilla ja kääpiösnautsereilla on alttius idiopaattiseen (= omasyntyiseen) hyperlipidemiaan. On epäilty, että tämän rasva-aineenvaihdunnan häiriön ja mucocelen syntymisen välillä on yhteys. Samanlainen yhteys esiintyy ihmisissä rasva-aineenvaihdunnan häiriön ja sapen kovettumisen välillä. Koska sappirakon mucoccele on yleisempi tietyillä roduilla, kyseessä saattaa olla perinnöllinen tekijä, joka altistaa sairaudelle. Koirilla epäillään myös, että kyseessä voi olla sappirakon limakalvon li-

maa erittävien solujen toimintahäiriö ja rakkulamainen liikakasvu. Tämä häiriötila löytyy usein koirilla, joilla on sappirakon mucoccele, mutta ei tiedetä onko se syy vai seuraus. Muita tekijöitä, joiden uskotaan vaikuttavan mucocelen syntyyn, ovat rakenteelliset tai toiminnalliset sappirakon liikehäiriöt. Häiriintynyt sappirakon tyhjentäminen voi edesauttaa mucocelen syntymistä.

Shetlanninlammaskoirilla on raportoitu olevan kohonnut riski sappirakon mucocelen kehittymiseen. Eräässä artikkelissa käsiteltiin 38 shetlanninlammaskoiraa, joilla oli todettu mucoccele. Sairastuneiden koirien keski-ikä oli noin 10 vuotta (vaihdellen 3 – 15 vuoden välillä), ja kuolleisuus sairauteen oli noin 30% (12 koiraa /38:sta). Sairastuneilla koirilla todettiin mucocelen yhteydessä muitakin sairauksia kuten haimatulehdusta, hyperlipidemiaa, proteinoosia, nefropatiaa (munuaissairaus joka hukkaa valkuaisainetta), diabetes mellitusta (sokeritauti), sappikivitautia ja sappirakon liikehäiriötä. Kahdella shetlanninlammaskoiralla oli todettu kilpirauhasen vajaatoiminnan yhteydessä mucoccele.

Oireet

Sappirakon mucoccele voi olla oireeton tai oireellinen. Yleisimmät oireet ovat akuutteja tai usein toistuvia kroonisista:

- Oksentelu
- Ruokahaluttomuus
- Vatsakipu / epämukava olo

- Lisääntynyt juominen ja virtsaaminen
- Akuutti kollapsi (äkillinen heikentyminen, menee "jalattomaksi") – joko verenkierron vakava häiriö tai johtuen vatsakalvon tulehduksesta

Fyysisesti koiralla voi olla yleistä uneliaisuutta, vatsakipua, kuumetta, nestehukkaa ja ikterusta (keltaisuutta limakalvoissa johtuen liiasta bilirubiinista eli sappiväriaineesta).

Diagnoosi

Verinäytteet auttavat arvioimaan taudin vakavuutta ja sulkemaan pois muita mahdollisia tauteja, joilla on samanlaiset oireet. Tärkein diagnostinen menetelmä on kuitenkin vatsaontelon ultraäänitutkimus. Sairastuneilla oireettomilla ja oireellisilla koirilla näkyy liikkumattomia sapen kaikutäviä, jotka muodostavat hennon juovikkaan ("kiwi") tai tähtimäisen kuvion sappirakon ontelossa. Mucoccele pitää erottaa muista sappirakon epänormaalia toimintaa (liikehäiriötä) aiheuttavista taudeista, kuten sappiliete (tiivistyneen sapen kerääntyminen tai sappihiekka), kasvaimet, haimatulehdus ja sappikivet.

Vaikeimmin tunnistettavia häiriöitä ovat osittainen sapen tukkeuma tai sapen virtauksen häiriö. Eräs menetelmä näiden häiriöiden diagnosointiin ihmisillä on ERCP (endoscopic retrograde cholangio-pancreatography), jossa on yhdistetty hai-

ma- ja sappitiehyiden tähytys ja varjoaineröntgenkuvaus. Tähytys tehdään viemällä tähystin suun kautta ruokatorveen ja mahalaukuun ja edelleen pohjukaissuoleen, ja näin voidaan sappi- ja haimatiehyet varjoainekuvata. ERCP antaa mahdollisuuden myös sappitukoksen hoitoon ilman avointa vatsaontelokirurgiaa. Eläinlääketieteessä ERCP -hoitoa tehdään vain Helsingin yliopiston Yliopistollisessa pieneläinsairaalassa sekä Pennsylvanian yliopiston Eläinlääketieteellisessä sairaalassa (USA).

Hoito

Lääkehoito ei ole yleensä tehokasta. Lääkehoitoa voidaan kokeilla oireetomilla potilailla, joilla on epänormaleja löydöksiä sappirakossa mutta ei varsinaista sappitukosta tai sappirakon laajentumaa. Lääkkeenä käytetään ursodeoksikoolihappoa, jota Suomessa markkinoidaan nimellä ADURSAL®. Se on ihmislääke, joka on tarkoitettu sappikivien liuottamiseen sekä pitkäaikaisiin maksasairauksiin. Lääke liuottaa sappikivien yleisimmin esiintyvää tyyppiä suurella osalla potilaista. Lääkettä käytetään myös sappileikkauksen jälkeisten vaivojen hoitoon. Lääke suojaa vahingoittunutta maksaa haitallisilta sappihapoilta esim. sappirakon poistamisen jälkeen. Mikäli leikkausta ei suoriteta, on hyvin tärkeää seurata potilasta säännöllisesti verikokein ja ultraäänitutkimuksin taudin etenemisen arvioimiseksi

Koirilla, joilla on samanaikaisesti kilpirauhasen vajaatoiminta ja sappirakon mucocèle, voi yhdistetty hoito kilpirauhashormonilla ja ursodeoksikoolihapolla johtaa täydelliseen parantumiseen 2-3 kuukauden sisällä. Näin on hiljattain raportoitu kahden shetlanninlammaskoiran kohdalla.

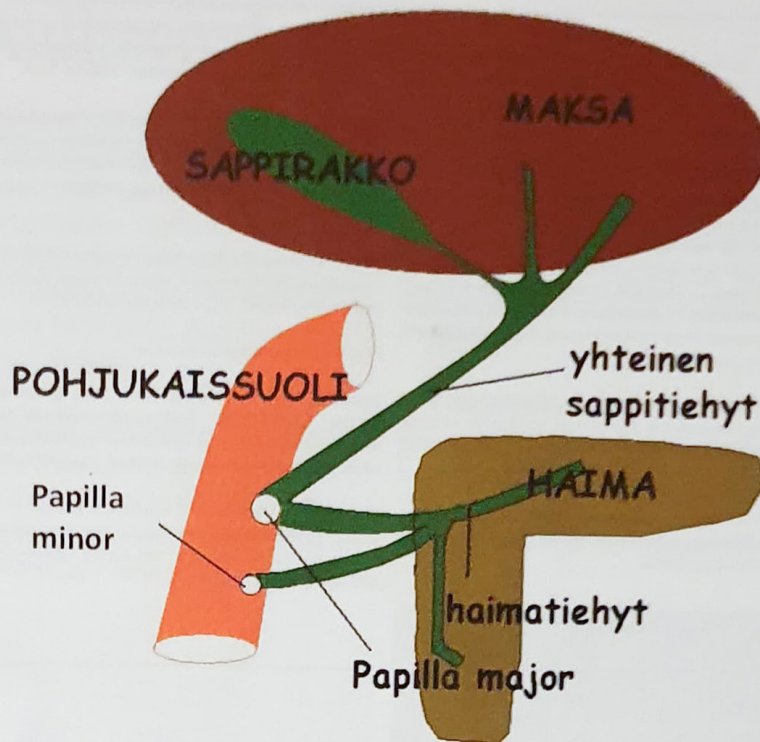
Lääkehoito ei siis kuitenkaan aina ratkaise ongelmaa, etenkin potilaille, joilla on jo näkyviä oireita ja selkeät mucocèle-muutokset ultraäänessä. Koska sairaus saattaa pahimmassa tapauksessa lopulta johtaa jopa sappirakon repeämään, suositeltava hoitomuoto on sappirakon poistoleikkaus. Aikaisessa vaiheessa tehdyllä leikkauksella on suurem-

pi mahdollisuus onnistua. Vakavasti sairast potilaat, joilla on sappirakon repeämästä johtuva shokki ja vatsakalvon tulehdus, ovat huonoja kirurgisia kokelaita ja niillä on varautunut ennuste. Toisaalta, pitkäaikaisen nuste koirille, jotka ovat selvinneet leikkauksen jälkeisestä sairaalahoitovaiheesta, on erinomainen.

Mahdollinen vaihtoehto sappirakokirurgialle on mahasuolikanavan tähytyksellä tehty sappitukoksen hoito ERCP -menetelmällä. Sairastuneilla koirilla ERCP -menetelmällä voidaan pohjukaissuoleen laskeva sappitiehyen aukko Papilla major laajentaa (sähkökirurgisesti katetrin avulla) ja avata tukos. Vuonna 2008 näitä tähytysleikkauksia alettiin suorittaa myös Yliopistollisessa pieneläinsairaalassa Helsingissä

Milloin pitää epäillä tautia omalla koiralla?

Koska näyttää siltä, että keski-ikäisillä ja vanhoilla shetlanninlammaskoirilla olisi suurempi riski kehittää sappirakon mucocèle -tilaa, on suositeltavaa suorittaa vähintään vatsaontelon ultraäänitutkimusta shetlanninlammaskoirilla, joilla on akuutteja tai kroonisia mahasuolikanavan oireita (mahakipu, oksentelu, ruokahaluttomuus). Mikäli sappirakossa todetaan epänormaalia sisältöä ja muutoksia, riippuu kliinisistä oireista tarvitaan-

ko heti leikkausta, vai riittääkö lääkehoito tai ERCP -hoito vähemmän invasiivisena hoitomuotona parantamaan kliinistä terveydentilaa.

Helsingin yliopiston Kliinisen hevos- ja pieneläinlääketieteen laitoksella on suunnitteilla tutkimus shetlanninlammaskoirien sappirakon sairauksista. Mikäli koirallasi on sappirakon mucoceleen viittavia oireita, voit ottaa jo nyt yhteyttä professori Thomas Spillmanniin (suomeksi tai englanniksi), yhteystiedot alla tutkimuksia varten.

Thomas Spillmann,
Dipl.med.vet., Dr. med. vet.
Pieneläinten sisätautiopin professori
Kliinisen hevos- ja pieneläinlääketieteen laitos
PL 57 (Viikintie 49)
00014 HELSINKI
Thomas.Spillmann@helsinki.fi

Käännös:

ELL Annika Pihlajasaari
Kirjoituspöytäeläinlääkäri
Kennel Heylet's
Yennan kasvattaja
annika.pihlajasaari@gmail.com